

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ВСТУПУ ХОРВАТІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

**ЯРМОЛЬСЬКА Ірина Сергіївна - здобувач Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка**

Стаття посвячена аналізу основних етапов пройденого Хорватией пути по вступлению в Европейский Союз, характеристике международно-договорной основы и законодательства, организационным мероприятиям, перспективам интеграции в европейское сообщество и ожидаемым для Хорватии результатам, позитивным и негативным последствиям для последующего развития государственности и экономики Хорватии.

Ключові слова: *Європейський Союз, ратифікація, угода про вступ, критерії вступу, реформування, Єврокомісія, референдум, розширення Європейського Союзу, Шенгенська зона, гармонізація, уніфікація, законодавство, міжнародні відносини, суверенітет.*

Європейський Союз на сучасному етапі – одне з найбільших та найвпливовіших об'єднань у світі. Хорватія, як держава – учасниця ЄС, яка має багаторічні стабільні відносини з країнами – членами ЄС та Євросоюзом безпосередньо, після отримання незалежності визначила однією зі своїх стратегічних цілей європейську інтеграцію, а саме – повноправне членство в Європейському Союзі. Пріоритетом зовнішньої політики України відповідно до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 р. виступає європейська інтеграція. Для нашої країни значною мірою може бути дуже корисним євроінтеграційний досвід Хорватії. Тим паче, особливо актуальним може бути використання позитивних здобутків цієї країни у процесі адаптації законодавства до правового доробку

ЄС (*acquis communautaire*). Проаналізувавши досягнення, проблеми та перспективи Хорватії в цьому процесі, можна вибудувати адекватну та ефективну стратегію адаптації українського законодавства, передбачити проблемні питання у цьому процесі для України.

Українські дослідники приділяють недостатньо уваги проблемам європейської інтеграції Хорватії, вони розглядають процес приєднання цієї країни до ЄС крізь загальну призму відносин між Євросоюзом та країнами Західних Балкан. Водночас проблематика розширення ЄС достатньо добре розроблена в Україні у контексті інтеграції до Європейського Союзу країн Центрально – Східної Європи. Автор використовувала окремі теоретичні результати досліджень В. Копійки, О. Ковальнової та ін. Основними джерелами для дослідження виступили Висновки Європейської Комісії про досягнення Хорватії у переговорному процесі, протоколи міжурядових зустрічей щодо приєднання Хорватії до ЄС а також численні сайти інтернету за темою дослідження. Положення про стратегічну мету європейської інтеграції Хорватії було викладене в Резолюції Хорватського Сабору від 2003 р. Сьогодні Хорватія вже завершила процес переговорів про вступ до ЄС.

22 січня 2012 року відбувся референдум про вступ Хорватії до ЄС, на якому було визначено, що країна 1 липня 2013 року стане 28 державою у складі Європейського союзу. [1]

Щоб дійти до такої події, Хорватії знадобилося приблизно 20 років (від моменту незалежності), щоб покращити свою економіку, подолати хаос у владі та усунути протиріччя в законодавстві. У 2003 році Хорватія подала заявку про вступ до Євросоюзу. В середині 2004 року Хорватії був наданий статус «кандидата на членство в Європейському Союзі». Хорватія розпочала переговори щодо вступу в ЄС ще в 2005 році.

Переговори про вступ до ЄС поділені на декілька етапів. Перший етап – аналіз відповідності законодавства держави-кандидата з європейським законодавством (скринінг) – почався відразу після відкриття переговорів і завершився 18 жовтня 2006 р. Після скринінгу розпочалися безпосередні переговори. Під час переговорів робився акцент на умовах, за яких держава – кандидат повинна прийняти, імплементувати та виконати *acquis communautaire* (правовий доробок ЄС).

Вступ до ЄС обумовлений прийняттям усіх прав, на яких заснований Європейський Союз та його інституційний устрій, що охоплені поняттям *acquis communautaire*. Найважливішими елементами правового доробку ЄС є: первинне право – установчі договори; вторинне право – регламенти, директиви, рішення, рекомендації та висновки; інші джерела права – рішення Європейського Суду, загальні принципи права, міжнародні договори; інші акти – резолюції, заяви, рекомендації [2]. Основним завданням скринінгу є виявити відмінності в кожній частині переговорів між законодавством Хорватії та правовим доробком ЄС. На основі аналізу спеціалісти роблять висновок про подальшу спроможність Хорватії повністю застосувати правовий доробок ЄС в окремих частинах переговорів, узгодити наявні відмінності в законодавстві та з'ясовують, чи ця держава – кандидат має намір робити запит на перехідний період для повного узгодження та застосування [3].

Хорватське керівництво досить швидко відреагувало на нові реалії співробітництва з ЄС і відразу розпочало проводити ефективні зміни та нововведення, перш за все, в організаційному та адміністративному плані. Таким чином, процес узгодження за-

конодавства відбувається у співробітництві органів державного управління з підготовки законопроектів і Хорватського Сабору при прийнятті законів. Для того щоб безпосередньо брати участь у процесі узгодження законодавства, Хорватський Сабор у 2002 р. створив Комітет європейської інтеграції з моніторингу процесу узгодження законодавства. Від 1 грудня 2001 р. органи державного управління з підготовки законодавчих пропозицій зобов'язані були надати заповнену заяву про узгодження і Порівняльний огляд сумісності положень законодавства Хорватії відповідно до положень законодавства ЄС. Також Хорватський Сабор Висновком від 9 жовтня 2002 р. зобов'язав владу Республіки Хорватія в процесі узгодження законодавства використовувати лише ті положення, які передбачено у заяві про узгодження та Порівняльному огляді [4].

Слід зазначити, що процес узгодження законодавства є двостороннім, адже вимагає роботи як Хорватії, так і інститутів Євросоюзу. Це досить тривалий та трудомісткий процес.

З відкриттям переговорів розпочинається другий змістовий етап – обговорення умов, за яких Хорватія приймала та застосовувала правовий доробок ЄС. Положення переговорів першою представляє Хорватія і в ньому визначає, яким чином вона налаштована прийняти та застосовувати правовий доробок ЄС в окремій його частині. У процесі вироблення переговорних положень Хорватії беруть участь Переговорна група з ведення переговорів про приєднання Хорватії до ЄС, Робоча група з підготовки переговорів про приєднання Хорватії до ЄС, Комітет координації переговорів про приєднання Хорватії до ЄС, Національний Комітет, влада Республіки Хорватія [5].

Спільні положення ЄС, якими розпочинаються переговори з визначених окремих частин переговорів, вносить Рада одноголосним рішенням на основі проекту переговорних положень, який готує та пропонує Європейська Комісія, беручи до уваги переговорні положення Хорватії. У своїх спільних положеннях Європейська Комісія визначає і вимоги, які держава – кандидат повинна виконати перед тимчасовим за-

криттям окремої глави переговорів. Вони можуть відноситися до узгодження законодавства та результатів його застосування, відповідної адміністративної та правосудної спроможності чи виконання обов'язків домовленостей про співпрацю [6]. Коли переговори тимчасово закриваються по всіх главах, Європейська Рада у своїх висновках описує завершення переговорів з Хорватією. Результати переговорів потім включаються до проекту Договору про приєднання, у розробці якого беруть участь держави – члени ЄС, інститути ЄС і представники Хорватії [7].

Крім складних організаційних питань у процесі узгодження законодавства, основною проблемою є саме законодавство, наскільки воно відрізняється від правового доробку ЄС, наскільки гнучкою є законодавча система Хорватії та наскільки ефективно працює хорватське керівництво. Згідно з документами узгодження законодавства Хорватії з правовим доробком ЄС відбувається у три фази перехідного періоду у 5 пріоритетних сферах: ринкова конкуренція та державна допомога; інтелектуальна, промислова та торгівельна власність; державні закупівлі; технічне законодавство; захист прав споживачів [8].

Але щоб вступити до Союзу, їй потрібно було виконати Копенгагенські критерії вступу. У 2006 році представники Європейського Союзу заявили, що вони прогнозують вступ Хорватії у 2010 році. Але 10 червня 2011 року президент Євросоюзу Ж.М. Барозу заявив, що Хорватія буде прийнята в 2012 році. Цей процес затягнувся ще на рік. Остаточною датою вступу Хорватії до Європейського Союзу стало визначення 1 липня 2013 року. [9].

На шляху до Європейського Союзу в Хорватії стояли перешкоди, які вона повинна була подолати. Хорватія пройшла через реформування системи правосуддя, підвищення конкурентоспроможності економіки, просунулася в боротьбі проти корупції та організованої злочинності, були скорочені повноваження президента, проведений інтенсивний розвиток малого бізнесу. В останній доповіді Єврокомісії, яка була опублікована в жовтні 2012 року, перед Хорватією

були поставлені завдання, які країна повинна була виконати до передбачуваної дати вступу до Євросоюзу. Вони включали в себе 10 пунктів, у тому числі врегулювання ситуації навколо приватизації суднобудівних підприємств, продовження боротьби з корупцією і посилення прикордонної поліції, яка буде охороняти хорватські кордони ЄС.

У результаті реформ ВВП на душу населення в Хорватії збільшилося з 7,6 тис доларів до 15,1 тис доларів, що втричі перевищує показник Латвії. До того після перетворень більшість населення стало зайнятим у сфері послуг, яка складає близько 70% ВВП. Окремо слід наголосити на тому, що ключову роль у цьому секторі відіграє туризм, який забезпечує п'яту частину ВВП Хорватії. З 2003 року кількість туристів зросла з 8,8 млн. до 11,5 млн. А розвиток суднобудівництва (який став одним із пунктів вимог ЄС) став одним із найкращих в Європі. Також деякі повноваження президента перейшли до парламенту та прем'єр – міністра. [10].

Аналізуючи процес гармонізації національного законодавства Хорватії, слід звернути увагу на Главу про Правосуддя та основні права, яка особливо чутливо розкриває основні цінності ЄС, такі як верховенство права. Для тимчасового закриття цієї глави передвступних переговорів уряд Хорватії повинен показати результати у підвищенні ефективності, незалежності та об'єктивності правосуддя, а також досягти результатів у боротьбі проти корупції, покращення становища меншин, а також вирішення питання біженців та забезпечення доступності правосуддя. Окрім того, умовою тимчасового закриття глави переговорів є і цілковите співробітництво з Міжнародним трибуналом з воєнних злочинів, вчинених на території колишньої Югославії [11]. А вже одним із каменів спотикання стала співпраця Загреба з Міжнародним трибуналом по колишній Югославії. Зокрема – вимога ЄС знайти генерала Анте Готовіни, який був звинуваченим у злочині проти людства і пізніше був оправданий [12].

Також ще однією перепоною на шляху Хорватії на шляху вступу до Євросоюзу стала суперечка країни зі Словенією в 2008 –

2009 рр., яка заблокувала переговори щодо вступу.

Стосовно Глави 31 –Зовнішня, безпекова та оборонна політика, є багато попередніх напрацювань: Хорватія вже планує свою конструктивну роль у військових та цивільних місіях у рамках зовнішньої, безпекової та оборонної політики ЄС [13].

Щодо вже закритих глав передвступних переговорів, то варто зупинитися на главі 1 – Вільний рух товарів, що має вирішальне значення для внутрішнього ринку, усунення бар'єрів, створення робочих місць і підвищення добробуту населення. Переговори по главі були відкриті 25 липня 2008 року на передвступній конференції на рівні заступників. На цій зустрічі представники Євросоюзу констатували, що з метою тимчасового закриття цієї глави Хорватія мусила перенести відповідний правовий доробок у хорватські закони. Особливо це стосується Кодексу ЄС, пов'язаного з медичною продукцією, призначеною для споживання людиною, а також кодекс, що стосується регулювання цін та податкового збору на фармацевтичну продукцію [14]. Також Хорватія мала показати, що адміністративна компетенція належного здійснення горизонтального законодавства у всіх сферах має вплив на вільний рух товарів. Євросоюз і Хорватія також розглянули пропозиції перехідних договорів, пов'язаних з поправками Кодексу ЄС про медичну продукцію, призначену для споживання людиною, з метою удосконалення торгівельних ліцензій та документації на лікарську продукцію, зареєстровану в Хорватії. Таким чином, за 2 роки Хорватія спромоглася задовольнити усі вимоги ЄС, і тепер ця глава тимчасово закрыта.

Законодавча база кожної держави-члена має забезпечувати вільне переміщення капіталів. Цей розділ охоплює значну кількість законодавчих актів, що регулюють інвестиційну діяльність, роботу іноземних банків, фінансові потоки закордонних компаній, що працюють на території окремої країни. Ці питання охоплені главою 4 – вільний рух капіталів, яка була тимчасово закрыта на міждержавній конференції 5. 11. 2010 р. Для досягнення результатів у цій сфері узгодження законодавства Хорватія

виконала вимогу щодо купівлі нерухомого майна в Хорватії громадянами держав-членів ЄС, тобто забезпечила, щоб усі громадяни ЄС користувалися такими ж правами, що і хорвати.

Хорватія також завершила узгодження законодавства щодо боротьби з відмиванням грошей, включаючи конфіскацію майна, продемонструвала адекватність адміністративної компетенції для правильного проведення і застосування відповідних законів [15].

Транспорт має важливе значення у сталому та постійному розвитку економіки Європейського Союзу. Транспортна політика здійснюється на основі таких базових принципів: у транспортній системі ЄС повинні бути наявні передові технології, які дають змогу покращити якість надання транспортних послуг та дотримуватись високих екологічних стандартів; транспортна мережа повинна постійно розширюватись, а її ефективність та безпека має підвищуватись. Євросоюз має єдину законодавчу базу, яка регулює роботу цієї галузі в руслі функціонування внутрішнього ринку, важливим елементом якого має стати Хорватія – держава з досить розгалуженою транспортною мережею. Відповідно до процесу узгодження законодавства Хорватії з правовим доробком ЄС на даний момент Хорватія вже прийняла зміни та доповнення до закону, метою якого є перейняття та застосування правового доробку ЄС, пов'язаного з соціальними умовами в автомобільному перевезенні, а також розпочати змінювати його, створила компетентні та ефективні регулятивні залізничні органи, ратифікувала Угоди про єдиний європейський повітряний простір і провела її першу транзитну фазу.

Таким чином, можна зробити висновок про ефективність та успішність процесу узгодження національного законодавства Хорватії з правовим доробком ЄС. 26 березня 2013 року Єврокомісар з питань розширення і політики добросусідства Штефан Фюле подав остаточний звіт Єврокомісії про підготовку Хорватії до вступу в ЄС. [16].

Під час підготовки до вступу країни до Європейського Союзу, хорвати були змушені піти на чималі жертви, і їм довелося про-

йти через таку перевірку, якої ще не піддалася жодна інша держава.

Також у січні 2012 року в Хорватії пройшов референдум щодо вступу країни до ЄС. За результатами цього референдуму «за» проголосували 66,24% громадян. Також були громадяни, які висловились проти вступу їхньої держави до Європейського Союзу[17]. Після оголошення результатів референдуму вони вийшли на мітинг в центрі Загреба, що завершився сутичкою з поліцією. Протестуючі громадяни заявляли, що Хорватія не зможе в ЄС здобути добре майбутнє, вона втратить свій суверенітет і буде обслуговувати інтереси великого бізнесу і політичних еліт. Але усі заяви «проти» завершилися лише цим мітингом.

Також важким й тривалим етапом вступу Хорватії до Європейського Союзу став процес ратифікації угоди про вступ країнами-членами. З ратифікацією такої угоди у свій час затягували Данія, Німеччина та Словенія[18]. Найважчим випадком стала Словенія, яка через конфлікт між двома країнами не хотіла ратифікувати угоду. Також Словенія перешкоджала приєднанню Хорватії до ЄС з причини, що необхідний Хорватією капітал у розмірі 700 млн. євро з відсотками, що належав хорватським вкладникам в Банку Любляни в часи існування єдиної Югославії, ще не віддали. Але Хорватія в такій ситуації вирішила анулювати позов. У відповідь на анулювання Хорватією позову проти банку, Словенія розпочала процедуру ратифікації договору про євроінтеграцію Хорватії. Вже в квітні 2012 року Словенія ратифікувала угоду на вступ Хорватії до ЄС, при цьому наголосивши на тому, що Хорватія стала гарним прикладом для наслідування іншим країнам, які хочуть вступити до Європейського Союзу. Данія і Німеччина конкретно проти Хорватії нічого не висували. Вони виступали в цілому проти розширення Європейського Союзу.

На сьогодні усі країни-члени ратифікувати угоду на вступ Хорватії до ЄС. Усі етапи перетворень і вирішення суперечок Хорватія пройшла успішно і фінішувала на порозі вступу до Європейського Союзу[19].

Але для хорватів є «дві сторони медалі» вступу їхньої держави до Європейського Со-

юзу. Вступ до ЄС – це великий політичний і економічний ризик для Загреба. Деякі міркування противників вступу мають право на життя. Це особливо яскраво проглядається на тлі останніх кризових подій, які продемонстрували, що в Європі розпалюються протиріччя між окремими країнами-членами. Особливо між Північчю і Півднем. Не припиняються розмови про можливість виходу окремих держав із зони євро. У країнах PIIGS (Португалія, Італія, Ірландія, Греція та Іспанія) триває економічний спад. Болгарія і Румунія після шести років членства в Євросоюзі так і не заслужили доручення до Шенгенської зони. На Кіпрі з подачі Брюсселя влада фактично експропріює грошові накопичення місцевих та іноземних громадян[20]. Експерти – противники інтеграції прогнозують, що Хорватія може перетворитися на країну торгових центрів із західними товарами. Загреб продає свої суднобудівні заводи. А вже раніше Югославія була третьою суднобудівною країною після США і СРСР. Хорватія може повністю потрапити під залежність капіталу Заходу. Також простежується закономірність у тому, що після реформ Загреб втратив 80% національної промисловості і потрапив у залежність від зовнішніх кредиторів. І хоча негайно після вступу Хорватія отримає з фондів ЄС допомогу в розмірі більше ніж € 650 млн., а до 2020-го у розпорядженні Загреба буде аж € 11,7 млрд. з низки європейських фондів, – практика інших країн засвідчує, що скористатися цими коштами їй буде не легко.

Під сумнів противників вступу до ЄС потрапляє і обіцяне хорватським компаніям запевнення на краще життя. З одного боку, фірми відкривають для себе величезний ринок – населення ЄС сьогодні досягає 500 млн. осіб. Перед компаніями зникають митні бар'єри, і вони зможуть на рівних конкурувати з європейськими фірмами. Але з іншого боку, заради цих благ Загреб зобов'язаний вийти з Центрально – Європейської асоціації вільної торгівлі, країни-члени якої (Албанія, Боснія і Герцеговина, Сербія, Чорногорія, Косово і Молдова) торгують між собою з нульовою або низькою митною ставкою. Це завдасть серйозного удару по сільськогосподарській та харчо-

вій промисловості Хорватії. Деякі категорії товарів, що поставляються на ринки країн колишньої Югославії, що не увійшли до ЄС, подорожчають, за оцінками економістів, на 50%. Нарешті, вступ до ЄС зробить серйозний вплив на найважливіший сектор економіки Хорватії – туризм, який минулого року приніс у бюджет країни більше € 6 млрд. Адже після вступу в ЄС Хорватія не зможе приймати самостійні рішення про призупинення або лібералізацію візового режиму поза політикою Європейського союзу. До кінця 2015 року Загреб має намір підписати з країнами-членами угоду про вільне пересування в Шенгенській зоні. Вже з травня Хорватія вводить візи для громадян країн, які не є членами ЄС. З одного боку, хорвати розраховують на збільшення потоку туристів з європейських держав. З іншого – країна втрачає значну частину туристичного потоку з Росії, скорочення якого може скласти до 40%. Торік місцеві курорти відвідали близько 200 тис. росіян, які витратили на свій відпочинок € 220-250 млн.

Водночас слід справедливо зазначити, що Хорватії на шляху євроінтеграції пощастило. Адже Європейський Союз оголосив, що після вступу Хорватії його двері для нових членів будуть закриті на довгий період. Ця пауза зв'язана з тим, що на сьогодні існує несприятлива економічна кон'юнктура. Хорватії пощастило «втиснутися» до Європейського Союзу в останній момент[21].

На думку автора, Хорватія зробила великий крок для себе, виконавши усі умови Європейського Союзу, завершуючи тривалий і виснажливий процес європейської інтеграції. На жаль, на це прийшовся не дуже вдалий час – зв'язаний з економічною кризою в Європі та деякими непорозуміннями між країнами-членами ЄС. Так, як і кожна ситуація, яка складається на міжнародній арені має дві сторони, так і випадок з Хорватією має і позитивну, і негативну сторону. У чомусь Хорватія виграє, а в чомусь вона втрачає. Однак у цілому на шляху європейської інтеграції Хорватія все ж таки отримує більше пріоритетів для свого подальшого розвитку і процвітання, створення належних умов для життєзабезпечення своїх громадян, реалізації ним своїх прав і свобод.

На завершення автор акцентує увагу на тому, що для нашої країни значною мірою може бути дуже корисним євроінтеграційний досвід Хорватії. Тим паче, особливо актуальним може бути використання позитивних здобутків цієї країни у процесі адаптації національного законодавства до правового доробку ЄС (*acquis communautaire*). Проаналізувавши досягнення, проблеми та перспективи Хорватії в цьому процесі, можна й необхідно вибудувати адекватну та ефективну стратегію адаптації українського законодавства, завчасно передбачити проблемні питання у цьому складному, тривалому і життєво необхідному для України євроінтеграційному процесі, завчасно уникаючи помилок.

Література

1. [Електронний ресурс]. URL: http://europa.eu/press_room/index_en.htm
2. Misija Republike Hrvatske pri EU, Bruxelles [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eu.mvp.hr/?mv=132&mh=24>.
3. Plan usklađivanja zakonodavstva RH s *acquis communautaire*om za 2004. godinu [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mvpei.hr/ei/download/2010/07/22/dodatak.pdf>.
4. Izvješće o napretku za 2009.godinu [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eupregovori.hr/files/Izvijesce/Izvijesce_EK_o_napretku_RH_2009.pdf
5. Pregovaračka stajališta [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.eu-pregovori.hr/Default.asp?ru=437&sid=&akcij a=&jezik=1>.
6. Dvanaesti sastanak Meduvladine konferencije o pristupanju RH EU –pregovori privremeno zatvoreni u dodatna tri poglavlja [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eupregovori.hr/Default.asp?ru=587&gl=20101108000001&sid=&jezik=1>.
7. Копійка В. В. Теоретичний та практичний виміри розширення Європейського Союзу: Дис... д – ра політ. наук: 23.00.04. – К., 2004. – 420 с.
8. Там же.
9. Status in the Accession Negotiations // [Електронний ресурс]. URL: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/enlargement_process/

accession_process/how_does_a_country_join_the_eu/negotiations_croatia_turkey/overview_negotiations_hr_en.pdf.

10. Commission opens up new prospects for transport links with the Western Balkans. Brussels, 24 June 2008. IP/08/997.

11. Usklađivanje zakonodavstva Hrvatske s *acquis communautaire*om sukladno sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.poslovniforum.hr/eu/eu09.asp>.

12. Spanish Foreign Minister, Miguel Ángel Moratinos, sets out priorities of Spanish Presidency of the EU before European Parliament// [Електронний ресурс]. URL: http://www.eu2010.es/en/documentos/noticias/noticias/Feb04_moratinos.html. Council conclusions on the principle of conditionality governing the development of the European Union's relations with certain countries of south-east Europe// [Електронний ресурс]. URL: <http://europa.eu/bulletin/en/9704/p202001.htm>

13. Screening [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eu-pregovori.hr/default.asp?ru=435&sid=&akcija=&jezik=1>.

14. Hrvatska: Strukturni instrumenti za predpristupanje [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.europa.eu/regional_policy/atlas/croatia/factsheets/pdf/fact_hr_hr.pdf.

15. Misija Republike Hrvatske pri EU, Buxelles [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eu.mvr.hr/?mv=132&mh=24>.

16. Эрхарт Х. – Г. Пакт стабільності для Юго – Восточної Європи: рішення проблем

SUMMARY

*The whole process of harmonization of national legislation of Croatia with *acquis communautaire* of EU is analyzed, organizational frameworks are determined, sufficient and complicated issues are defined, the effectiveness of the government of Croatia is estimated in the article.*

или латание дыр? //Ежегодник ОБСЕ2000: Пер. с нем./Отв.ред. А.В.Загорский; исследования проблем и политики безопасности при ун-те Гамбурга; МГИ-МО(У) МИД России. М., 2002. С. 191.

17. The Declaration of the Zagreb Summit// [Електронний ресурс]. URL:http://ec.europa.eu/enlargement/enlargement_process/accession_process/how_does_a_country_join_the_eu/sap/zagreb_summit_en.htm

18. The Thessaloniki agenda for the Western Balkans: Moving towards European integration, 2003// [Електронний ресурс].

19. Див. детальніше: Understanding Enlargement. The European Union's Enlargement Policy / European Commission, Directorate General for Enlargement. Belgium, 2007.

20. Visa liberalisation for Western Balkan countries, Brussels, 30 November 2009 // [Електронний ресурс]

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/jha/111561.pdf

21. Див. детальніше: Regional cooperation in the western Balkans. A policy priority for the European Union/European Commission. Belgium, 2006.